
ÜSKÜP 2014: MAKEDON KİMLİĞİNİN UYANIŞI - 19 AĞUSTOS 2011

Erhan TÜRBEDAR

12.04.2009

Dr. Erhan Türbedar

TEPAV, 19 Ağustos 2011

Makedonya hükümeti Üsküp 2014 projesi çerçevesinde başkent Üsküpün merkezini yeni bir görünüme kavuşturmaya devam ediyor. İnşa edilen yeni binalarla, eski binalar üzerindeki yenileme çalışmalarıyla ve değişik heykellerle, Üsküpün merkezi adeta görkemli antik bir kente benzetilmeye çalışıyor. Heykeller içinden en çok dikkat çekenini ise, resmi açılışının Eylül 2011de yapılması öngörülen dev Büyük İskender heykelidir. Üsküp 2014 projesinin maliyeti açıklanmıyor ise de, tahminler 200-500 milyon Avro aralığında yapılıyor. Halkın bir kısmı, işsizlik oranının yüzde 33ü aştığı ve vatandaşların yaklaşık üçte birinin yoksulluk sınırının altında yaşadığı ülkede heykellere yüklü harcamaların yapılmasına karşı çıkıyor. Ülkedeki azınlıklar ise, Üsküp 2014 projesiyle sadece Makedon ve Ortodoks Hristiyan kültürüne yatırım yapılıyor olmasından rahatsız oluyor. Büyük İskenderi kendi ataları olarak gören Yunanlar ise Makedonyanın bu projesini tahrik edici buluyor.

Balkan ülkelerinin tarih yazımında, etnik kökenin antik dönemlere kadar uzatılması bir itibar meselesine dönüşmüş bulunuyor. Mitolojik kökenlerle bağlantı kurmakla ilgili ulusun kimliğine bozulmamış bir tarihsel süreklilik kazandırılmaya çalışılıyor. Oysa Balkanlara değişik imparatorlukların hükmetmiş olması yüzünden, tarih içinde Balkan halklarının devletleri ve devletin varlığına bağlı kimlikleri de birçok kesintiye uğramıştır. Antik mirasa sahip çıkma yarışında Balkanlarda Yunan tarihçileri öncüllük etmektedir. Nitekim modern Yunanlar, antik Helen mirasının tamamen kendilerine ait olduğunu iddia ediyor. Bu yüzden Yunanistan, tarihsel mirası olarak gördüğü Makedonya isminin komşu ülkesi tarafından kullanılıyor olmasına yıllardır karşı çıkıyor.

Makedonya Cumhuriyetinde ise, antik Makedon devletinin nüfus yapısının etnik ve kültürel açıdan homojen olmadığı gerçeğinden hareketle, bugünkü Makedon ulusunun köklerini antik Makedon devletine kadar uzatma çabaları bulunuyor. Bir başka ifadeyle, bugünkü Makedonya tarihçileri Büyük İskenderin antik devleti, Orta Çağ Balkan yöneticilerinden Çar Samuil ve modern Makedonya arasında tarihsel bağlantıları kanıtlamaya çalışıyor. Son yıllarda ise Makedon tarihçilere en büyük destek, beş yıldır işbaşında olan Makedonya Başbakanı Nikola Gruevskiden geliyor. Gruevski hükümeti, ülkenin milli kahramanları olarak muamele gören Büyük İskender ve Çar Samuilin heykellerini Üsküpün merkezine dikmekle kalmıyor, aynı zamanda bunların adlarıyla havaalanını, yolları ve okulları adlandırıyor.

Bulgarlar açısından Çar Samuil Bulgaristan tarihinin yöneticilerinden biridir. Bu yüzden Samuilin bugünkü Makedonya tarihinin kahramanı olarak gösteriliyor olmasından Bulgarlar rahatsız oluyor.

Diğer taraftan Makedonyanın Büyük İskendere sahip çıkıyor olması Yunanistanı fazlasıyla geriyor. Genel olarak Yunanlar Gruevski hükümetini, Makedon ulusunun yeni tarihini yapay bir şekilde yaratmaya çalıştığı yönünde suçluyor. Gerçi bazı Makedon asıllı entelektüeller de, Makedonya hükümetinin Makedon etnik kimliğini reform

etmeye çalıştığını ve bu amaçla Üsküp 2014 projesini geliştirdiğini itiraf ediyor. Gerçekten de, Büyük İskenderin antik devleti ile bugünkü Makedonya arasında tarihsel bağlantılar kurmak, dolaylı yoldan Makedonların Slav kökenini reddetmek anlamına geliyor.

Makedon etnik kimliğinin reform edilme süreci Makedonların önemli bir kısmı tarafından destekliyor. Nitekim bu doğrultudaki milliyetçi söylemleri sayesinde Başbakan Gruevski 5 Haziran 2011deki erken meclis seçimini kazanmayı ve bir önceki hükümet ortaklığını yeni dönemde de sürdürmeyi başardı. 28 Temmuzda yeni hükümeti kurar kurmaz, Gruevski Yunanların talepleri doğrultusunda ülkenin ismini değiştirme niyetinde olmadıklarını açıkladı. Bu yöndeki duruşuna ise Makedonya Cumhurbaşkanı Gjorge Ivanovdan da destek geldi. Bütün bunlar ise, Makedonya ile Yunanistan arasındaki isim sorununun süreceğine ve Atinanın Makedonyanın NATO ve AB üyeliğine engeller çıkartmaya devam edeceğine işaret ediyor.

Uluslararası Kriz Grubu tarafından hazırlanan 11 Ağustos 2011 tarihli raporda, Gruevski hükümetinin Makedon milliyetçiliğini tırmandırdığına dikkat çekiliyor. Oysa bir milliyetçilik her zaman başka milliyetçilikleri de kışkırtır. Bu kapsamda, Makedonyadaki Arnavut ve Türkler, Üsküp 2014 projesinin kendi tarihlerine ve kültürlerine ait değerleri yansıtmıyor olmasından dolayı rahatsızlıklarını dile getiriyor. Makedonyanın çok uluslu ve çok kültürlü bir devlet olduğunu gerekçe gösteren Arnavut ve Türkler, kendi tarihine ait kahramanların heykellerinin de Üsküpü süslemesini talep ediyor. Benzer şekilde, Üsküpün merkezine yeni bir kilisenin inşa edilmesine karşılık, yeni bir camiye de yer verilmesi isteniyor. Bu yöndeki çekişmeler ise, 13 Ağustos 2011de Ohri Barış Anlaşmasının 10. yıldönümünü kutlayan Makedonyada, zaman zaman etnik ilişkileri geren gelişmelerin yaşanmasına sebebiyet verebiliyor.

Kaynak/Source: